

Zbignjev Dominjak

DOGAĐAJI I SNOVI

GRAFIČKA SHIZOFRENIJA MARGINA

ravnopravno podeljen između imena i prezimena
 skrivam se u beloј pukotini – uzaludni veznik
 povlači mi nedovršenost desne strane
 do koje i tako neće dopreti nijedan stih
 vabi me heraklitovski plamen leve strane
 istovremeno život kao smrt proza kao poezija
 bela stranica isto kao i crna zvezda
 istovremeno se podižem i kotrljam
 u grafičku shizofreniju sa margina
 u pesmu

VI 79

SPALJIVANJE KNJIGA, A. D. 1976.

donete su knjige do gorućeg mesta
 pesnici prepušteni sudbini plamena

onaj ko je proglasio smrt poezije da bi sačuvao život
 sada oglašava sopstvenu smrt da bi sačuvao pesme

Poeta bez Knjiga jer ih spaljuje u sebi
 i samo šaka pepela posipa nas po glavi

ide ulicom sa živim jezikom ognja
 da bi lizao kvake naših betonskih domova

pesnike su u prošlosti spaljivali brže pretpostavljam
 zbog zlatnih korica i bezdrvne hartije

sadašnji imaju u sebi tako malo žara
 pa se mora duvati kako bi se konačno razgoreli

pod povišenim pritiskom spremni su da buknu
 njihove ostatke eksplozija baca na sve strane

OSVIT KOJI NE MOŽE DA UMRE

teško je reći kada se to dešava
negde u svitanje ili koji minut kasnije
kada se budim kada uspavljujem kada
tvrdoglavu tamu s razlogom istiskuje sunce
odjednom taj okrutni pokolj ili takođe mračni pomor
u našim kužnim trenucima u kužnom
vazduhu Lavovi Slonovi Tigrovi
Okapi Nosorozi Pavijani
i Bivoli Hijene Ibisi
cela ta alfabetska fauna
od A(ntilopa) do Z(ebri)
skupa sa malim:
a b c d e f g h i j k
l m n o p r s t u w z
negde u svitanje ili koji minut kasnije
kada se budim kada uspavljujem kada
tvrdoglavu tamu s razlogom istiskuje sunce
crkava u tunguskim novinama

i šta na to kaže civilizacija?

NI REČI

Ni reći o tom što sigurno znam
o čemu ne znam o čemu znaju drugi
Ni reći o tome šta biva sa onim
koji preživi možda i tri nedelje
I komadić papira pribijen uz drvo
doma krajolika i – ko zna – domovine
bespovratna ponuda: PROMENIČU SVET
PESNIK (Podsmeva mu se filozof osuđuje ga
političar sveštenik preklinje a majka oplakuje) Dakle
ni reći

Ni reći o tome što naplaće književni mačak
pre nego što me dohvati za grkljan

// 80

KAFKA

umetnik u gladovanju
mršavi stalno mršavi
ne znam na celom svetu
mršavijeg čoveka
od tebe
piše Feliciji Bauer
kako si mogla da veruješ
nekome tako mršavom
poput mene
izgledam u kupatilu
kao dečak iz sirotišta
ni grama sala
za stvaranje blažene topline
za održanje unutrašnje vatre
u čamcu na Vltavi
prizor kao trenutak pred
poslednjim sudom
kad se priprema kovčeg
a umrli već leže nepomično
na krevetu smrti
u Kjerlingu kod Beča
radi korekture zbirke priča
mršavi princ
u prevodu na poljski
dvadesetak stranica
povesti dnevnik sve rukopise
u testamentu poverava ognju
ujutru
trećeg juna umire
dok izlazi zbirka Vier Geschichten
"Ein Hungerkünstler"
"Umetnik u gladovanju"

*

i dalje gladiješ
pita nadzornik
uvek sam želeo da se
divite mojoj veštini gladovanja
govori onaj koji gladije
ne treba ipak

da joj se divite
uistinu preživeo bi
kad bi mu prijalo
makar jedno jelo
ovog sveta
moj život
traje jednu noć
preživeo bi
kada bi znao
to jelo
sahranjen je umetnik u gladovanju
skupa sa slamom
u kavez je posle njega
puštena mlada pantera
bestija koja ždere sve
ne smeta joj odsustvo slobode
ostavila ju je valjda negde u zamci
piše Kafka

// 1985

DVOJNIK

Ispod prvog sloja pokožice otkrio sam dvojnika. Bio mi je neverovatno nalik, ali nije uspevao da me prevari prividnom sličnošću. To ipak nisam bio ja. Skrivao sam tu iritirajuću pojedinost, jer nije uobičajeno razglašavati da nama neko upravlja. Naročito što je stvar bila vrlo komplikovana: to je on živeo parazitski. Stavljao svoje čelo na moje. Krio se iza mojih leđa.

I najzad se desilo. Dvojnika je počeo da izbija na površinu mog tela. Došao je trenutak kad sam morao da potvrdim da je on u potpunosti zauzeo moje mesto. Dobro, mislio sam, ako to nisam ja, šta se onda desilo sa mnom? Da li i dalje postojim? Svako pitanje povlačilo je za sobom sledeće. Možda sam samo nestao ispod dvojnikove površine, dok me nekakva okolnost spolja ne izvuče ponovo – u određenom trenutku – na površinu tela, u mom stvarnom obliku? Bila bi to realna prilika za preživljavanje.

Ali svakog puta, ispod dvojnika koji je nestajao u nekim situacijama pojavljivao se neko isto tako stran, njegova nova mutacija. Niko od mojih prijatelja i neprijatelja nije primećivao nikakav problem u vezi sa mojom autentičnošću. Izgubio sam potpuno nadu da ću se ikad povratiti. Takvo stanje potrajalo bi do danas, da nisam slučajno, u vreme šetnje, uočio u gomili jednu individuu. Da, to sam bio ja! Igrao sam t a m o tešku ulogu dvojnika, dok sam o v d e uzaludno čekao na samog sebe.

Išao sam u stopu za tim tek identifikovanim likom. Zagledao sam mu se u lice, koje je pokušavao da zakloni šalom. Nije bilo ni najmanje sumnje: to sam bio ja – koga-izgubih-sad-verujem-povratih. Grubo sam ga šćepao za šal i za ramena.

Osetio sam snažan pritisak oko vrata, izgubio dah. Moj dvojnik, pored čijih sam nogu beživotno ležao, ironično se osmehivao.

KAKTUS

Primetio sam kako mi na dlanu raste kaktus, u početku nalik na zrno prašine. Rastao je ranjavajući prste: kažiprst, srednjak, domali. Danju – nevidljiv, noću je razdirao dlan. Postepeno ga je obuzeo celog. Dok god sam držao stisnutu šaku, bio sam bezbedan, verujući sopstvenom dojenčetu, gomili, kao i tzv. Običnim Čitaocima Novina. Odanim tražiteljima Istine.

U određenom trenutku novine moraju da ispune nezahvalnu ulogu toaletnog papira. Tada se pojavljuje kaktus. Kad već ovlada dlanom, zeleno meso kreće se žilama ruku do srca. Srce upumpava tu tečnost izgubljenih nada u mrežu sitnih posuda i ubrzo ceo organizam biva osvojen. Ne uzima vodu, ne koristi vazduh, najradije bi počeo sa gladovanjem. Posle sto godina, otprilike, cveta. Još pre – precveta. Bodlje usmerava na unutra. Postepeno podetinja. Jeo bi iz ruke: Ničije odojče – gestom zatvorenog dlana potraje na trenutak. Govore tada o njemu: s v o j čovek.

LUNATIK

Silazio sam na zemlju sa mesečinom. Kada sam bivao žena, uvlačio sam se u telo muškarca koji spava, pritiskao sam mu snažno trup, ali nije mogao da izbaci iz sebe nevidljivi teret. Izazivao sam malaksalost njegovih ramena i nogu. Kad se protegao na mesečini, ubacio sam jezik u njegova otvorena usta. Tako zaglavljani, ostajali smo do svitanja, ali žena mog muškarca, koja je spavala pored njega, nije primetila obljubu. Kada sam bivao mušakarac, paralisao sam ženama tela pritiskom na donji stomak i grudi. Budile su se orošene znojem. Po ceo dan bile bi sumjičave i postidene, ipak nestrpljivo očekujući sledeću noć. Ponekad sam zajahivao konja za vuču, privezanog u staji. Za onog koji ceo život provodi u zaprezi, let je bio neverovatno putovanje. Debeo sloj pene na hrbatu i raskrvavljeni bokovi jahaćeg konja bili su posledica naših noćnih galopa. Snažan trzaj levom rukom iznad konjske grive, to jest u meni, utišao je topot u konjušnici, u kojoj je to ponovo bio samo konj za vuču.

Molim za milost. Bio sam san i beg ljudima i zverima. Neka i meni budu darovani.

VILNUS – MUZEJ DUHOVA

25/26. JUNA 2006.

"Najveća atrakcija grada Vilnusa je Muzej duhova.
Otvara se u sumrak, a zatvara po izlasku poslednjeg posetioca.

Naročito srdačno pozdravljamo turiste iz Poljske,
za koje imamo bogatu ponudu.

Naša specijalnost: anđeli i vampiri

Nezaboravni utisci!

Iluzija potpune realnosti zahvaljujući upotrebi
najnovije generacije kompjutera
koja stvara virtualnu stvarnost.

Sarađujemo sa sličnim ustanovama iz celog sveta.

Jedna od preporučenih trasa za razgledanje

Scenarij ekspedicije prema prof. Juliju Kłosi
i drugim autorima

I

Koncert na početku – slušanje istorijskih pesama Vilna

*Slušajući pažljivo istorijske pesme Vilna, dosežemo i do drugih
nota koje se harmonijski vezuju sa osnovnim motivom.*

*Iz udaljenosti vekova dopiru do nas tiha eha srdačne i duboke
do smrti ljubavi Zigmunda Avgusta i Barbare, teške kao bronza tone
pridika s odeljenja Žalbi – zaglušene jezikom žrtava koje su ubijene
u najezi moskovljana, pretučene od Muravjova, zlostavljane
u tamnicama u ruskim invazijama: carskim, boljševičkim,
ali takođe i pod nemačkom okupacijom.*

II

U očekivanju da se pojave duhovi...

aprila 1579. godine (...) pokrenut je vilenski

*univerzitet Akademia Societatis Jesu, kao jedina na celom istoku
Evrope ustanova zapadne nauke i kulture. To li je taj duhovni
začetak, venca dostojan, dvovekovne civilizacijske misije Poljske
na litvanskim zemljama, koji postaje žarište
intelektualnog pokreta, u čijoj kolevci su se našle takve
veličine poput Skarga i Sarbjevskog, a velik doprinos Domovini
plaćaju Mickjevič, Slovacki i filareti.*

III

Kabinet metamorfoza

*Promena Gustavusa u Conradusa, potom Adama Mickjeviča
u Adomasa Mickevičiusa.*

Mogućnost kupovine litvanskih pasoša na licu mesta.

IV

Specijalno za mladež

Zanimljiva kompjuterska igra "Kako da te ne uhvati kontrolor".
Program igre – zasnovan na motivima klasika – Jaroslava Mareka
Rimkjeviča. Grom (ovde: *cursor*) pretrčava
između dvadesetak gromobrana (nekad: *kontrolora*) i pogađa
u sam centar maramice za nos koja se nalazi na
licu izbeglog doktora Becu.

V

Levo – kabinet retkosti

Postavka "San kabaliste", prema ideji Mojše Kulbaka;
isključivo za one koji znaju jidiš. Vilno (1929) –
mesto Jevreja.

VI

Daća sa duhom u fotelji

Scenario: Česlav Miloš. Vilnus 1940 – Kula vavilonska,
Sodoma i Gomora, predvorje Ada.

Mesto akcije – Hotel *Druga Evropa* (ugao Dominikanske
i Nemačke ulice). Specijalni efekti: poricanje prošlosti i budućnosti
pod uticajem alkohola. U ulozi duha u fotelji poeta
Svetomir K. S. *imao je trideset godina. Umro je in coitu, od posledica
injekcije koju mu je u krevetu svojeručno dala bogata
dama, pri tom kurva, i to u ne baš visokom stilu. (...) Potom
smo počeli daću sa duhom u fotelji, pred kojim treba
postaviti napunjenu čašu.*

Spiritus movens druženja – filigranski, crnokosi Feluš,
strasna pijanica, s džepom prepunim dolara i zlata.

Bankomati su u holu.

Bife – obilan, snabdeven ruskim spiritualijama.

VII

Zabava u izdanju "Svakodnevnog Kurira"

Mračna seansa sa jednim od najžalosnijih vampira,
kakvi su ikada hodili našom zemljom
Juzeфом Mackjevičem (1902-1985). Ubijen (uzrok smrti
1942/43), ali – kako to već sa vampirima biva – ne do kraja, pa će
narednih četrdesetak godina da uznemiruje, ujeda, straši
i ne dozvoljava nam da zaspimo.
Plastični prizori osipanja na njega glogovim kocima sa obe
Strane "gvozdene rešetke". Scenario ovog kabineta strave
Ježi Malevski (Vlodimjež Bolecki).

Posetioce molimo da ne pljuju krv!

Srdačno Vas pozivamo u **Muzej đavola u Kaunasu**,
čija smo mi filijala."

XII 1996

Zbignjev Dominjak (Zbigniew Dominiak) je poljski pesnik, koji se rodio u Lođu, 1947. godine, poslednjih nekoliko godina često je putovao po svetu: od Berlina do Pariza, u Litvaniju i Belorusiju, ali i do Bosne i Hercegovine (2000), potom od Irkucka do Beograda (2001). To su bila i njegova poslednja putovanja, s obzirom na njegovu preranu smrt početkom 2002. godine. Uređivao je časopis *Tygiel Kultury*, napisao monografiju o Lehu Valensi, a nekoliko dana pred smrt oprostio se sa svojim prijateljima i čitaocima, prisustvujući svojoj poslednjoj književnoj promociji, povodom knjige izabranih pesama, *Zdarzenia i Sny* (Dogadjaji i snovi). U njoj su se našle pesme iz njegovih prethodnih knjiga: *Identyfikacje* (Identifikacije, 1981), *Od okna – do okna* (Od prozora do prozora, 1991), *Swiato zlej nocy* (Svetlo loše noći, 1993), *Siedem wierszy z Alina i Róza* (Sedam pesama sa Alinom i Ružom, 1997), *Itinerarium* (1998), kao i neke nove, ranije neobjavljivane.

(S poljskog preveo i belešku napisao Zoran Đerić)